

GELMINTLARNI ORGANIZIMGA TUSHISH YO‘LLARI, ALOMATLARI VA XALQ TABOBATIDA DAVOLASH USULLARI

Raximova Xusnidaxon Abdukarimovna

Farg‘ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti farmakologiya fani o‘qituvchisi

Elektron pochta: husnidaxonrahimovaha@gmail.com

A‘zamjonov Azizbek Akramjon o‘g‘li

Abdurasulova Mohlaroy Baxtiyorjonovna

Xasanova Madinabonu Ilshodovna.

Farg‘ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti talabalari.

azizbekazamjonov09@gmail.com

mohlaroyabdurasulova3@gmail.com

hasanovamadinabonu288@gmail.com

Dolzarbli: Hozirgi kunda insonlar orasida gelmentoz kasalligi ko‘p uchraydi. Uni davolashda dori vositalarining samarasi yaxsh natijalar beradi. Lekin ular organizmga ko‘proq nojo‘ya ta‘sir qiladi. Gelmentlarni tushirishda xalq tabobati usullaridan faoydalanish zararsizroq. Shuning uchun qovoq urug‘i va efiopiya o‘simligini qo‘llashni samarali deb bildim.

Maqsadi: Inson organizimiga gelmintlar qanday yo‘llar bilan tushishi, gelmintlar tasirida organizmidagi o‘zgarishlar, qanday dorilarni qo‘llash mumkinligi, xalq tabobatida gelmintlarga qarshi kurashish ya‘ni qovoq urug‘i va efiopiya o‘simligi yordamida, profilaktik choralar va ularni davolash usullari haqida tushunchalar berish va samarali davolash.

Gelmintlar paydo bo‘lishining sabablari: Odatda, gelmintlar natijasida rivojlanadigan kasallik gelmintioz deb ataladi. Bu qurtlarning tuxumlari, ularning lichinkalari tanaga kirib, u erda joylashganidan keyin paydo bo‘ladi. Eng keng tarqalgan vaziyatlarni ta‘kidlash kerak:

Insonlar, ayniqsa bolalar gigienaga, hatto standart qoidalarga ham rioya qilmaydilar. Ko‘chadan qaytib kelganida, hojatxonaga tashrif buyurganida, ovqatlanishdan oldin qo‘llarini yuvmasligi mumkin;

Bolalar xatto kattalar ham tirnoqlarini tishlaydi, og‘zida turli narsalarni ushlab turishi, barmoqlarini so‘rishi mumkin. Ob‘ektlarga kelsak, u qalam yoki qalam bo‘lishi mumkin. Va buning natijasida – parazitlar paydo bo‘ladi;

Uyda hayvonlar bo‘lsa, odamlar ko‘pincha gelmintoz bilan kasallanadilar. Bu ayniqsa, ko‘chada yuradigan mushuklar, itlar uchun to‘g‘ri keladi. Ularni antigelmintik terapiya bilan davolash mumkin, ammo hayvonlar hali ham gelmintlarni tarqatuvchi bo‘lishi mumkin, chunki ular tuxumlarini ko‘tarib, uydan tashqariga olib chiqadilar, gijja tuxumlari it yoki mushukning mo‘ynasiga, panjalariga yopishadi;

Agar meva, sabzavotlarni iste‘mol qilishdan oldin yuvilmasa gelmintoz bilan kasallanish mumkin. Ularni tozalash uchun ularni issiq suv bilan yuvish kerak;

Agar odam ovqatni yuvsa yoki ichsa (manbasi noma'lum bo'lsa) xom suv ham xavflidir;

Baliq yoki go'sht qayta ishlanmaganda, shuningdek pishirish jarayoni texnologiyani buzgan holda amalga oshirilganda. Bunday holda, bunday ovqatni iste'mol qiladigan odamlarning yuqishi xavfi mavjud. Bunday vaziyatda yordam berish uchun gelmintlardan planshetlar mumkin. Agar mol go'shtini issiqlik bilan ishlov berish yaxshi bajarilmagan bo'lsa, odam sigir tasmai bilan kasallanish xavfini tug'diradi, xom yoki ozgina tuzlangan baliqni sifatsiz qayta ishlashda inson tanasiga keng tasmason qurt kirishi mumkin;

Gelmentlarni uyda ham topish mumkin. Bu odamlar tozalashni e'tiborsiz qoldiradigan, kamdan-kam nam tozalashni amalga oshiradigan, ko'cha poyabzalida yuradigan kvartiralarga tegishli;

Gelmintlar o'z tanasida allaqachon parazitlari bo'lgan odamdan boshqasiga ko'rpa-to'shak, idish-tovoq orqali uzatiladi va infeksiya yaqin aloqa orqali ham mumkin.

Inson tanasida gelmentlarning paydo bo'lishining deyarli barcha sabablari inson oddiygina gigiena qoidalariga rioya qilmasligiga asoslanadi. Agar siz o'zingizga, siz yashaydigan xonaga, uy hayvonlariga g'amxo'rlik qilsangiz, unda siz gelmentlarni davolash haqida unutishingiz mumkin.

Gelmintlarning ta'sirida organizmda ro'y beradigan o'zgarishlar:

- Odam doimiy charchoq, zaiflik, bezovtalikni his qiladi;
- Allergik reaksiyaga ega (astma rivojlanadi, yo'tal, terida toshma paydo bo'ladi).

Gelmintlarning bunday belgilari juda keng tarqalgan;

- Juda ko'p yoki juda oz ovqat iste'mol qiladi;
- Kasallikka tez chalinadi, tez-tez qusadi, zaharlanish belgisi yo'q;
- Qorin bo'shlig'ida og'riq;
- Ich qotishi, diareya tez-tez qayd etiladi;
- Tana vazni kamayadi;
- Odatdagidek uxlay olmaydi, bemorlar uyqusizlikdan azoblanadi;
- Bemorlarda limfa tugunlari kattalashgan, yallig'langan;
- Tana harorati hech qanday sababsiz ko'tariladi;
- Bemorlar o'zini jismoniy jihatdan juda ko'p stressga duchor qilmasligiga qaramay bo'g'inlarda, mushaklarda og'riq bo'ladi;
- Uyqu paytida tishlarini g'ijirlatadi;
- Najas tahlilida gelmintlar kuzatiladi;
- Ko'pincha anus atrofida qichishish kuzatiladi.

Qurtlarning 2 bosqichini baham ko'ring – o'tkir va surunkali. Birinchi variantga kelsak, bu erda uning davomiyligi parazitlar tanaga kirgan paytdan boshlab 8 haftagacha. Ushbu bosqichda allergiya kabi qurtlarning bunday alomati ko'pincha paydo bo'ladi. 2 oydan keyin kasallik o'tkir bosqichdan surunkali bosqichga o'tadi. Bu erda alomatlar boshqacha bo'lishi mumkin, barchasi patogen turiga, shuningdek, u yashaydigan joyga bog'liq

Parazitlarga qarshi xalqona davolar.

Gelmintlarni davolashning xalq usullari haqida gapirganda, qovoq urug'lari haqida o'ylashimiz mumkin. Ular kattalar va bolalarga berilishi mumkin. Shifokorlarning fikriga ko'ra, ular parazitlarni yo'q qila oladigan kukurbitinlarni o'z ichiga oladi. Ammo qovoq urug'lari sizni gelmintlardan butunlay davolaydi deb o'ylamang.

Inson tanasida bo'lgan parazitlar katta xavf tug'diradi. Agar u jiddiy davolanmasa va shifokor tomonidan kuzatilmasa, unda asoratlar xavfi mavjud (gelmintlar juda tez ko'payadi). Parazitlar oshqozon osti bezi, o't pufagi, ularning kanallariga kirib borishi mumkin. Gelmintlar tufayli anemiya paydo bo'lishi mumkin (gemoglobin indeksi pasayadi), ichak tutilishi.

Gelmintozni jiddiy oqibatlariga olib kelmaslik uchun, albatta, davolash kerak. Agar biz bola haqida gapiradigan bo'lsak, unda siz pediatrga borishingiz kerak. Agar bu kattalar bo'lsa, u holda terapevtga tashrif buyurishi kerak. Hech qanday holatda siz kattalardagi gelmintlarni mustaqil ravishda davolashingiz kerak emas. Dorixonalar ularni olib tashlaydigan dori-darmonlarni sotadilar, ammo inson tanasi uchun ular juda qiyin. Shuning uchun shifokor nazorati ostida bo'lish kerak.

Ko'pgina hollarda, odam murakkab terapiya bilan davolanadi. Uning maqsadi gelmintlarni yo'q qilish, shuningdek, ularning hayotidan qolgan barcha narsalarni olib tashlashdir. Bunday vaziyatlarda gelmintlarga qarshi antigelmintik preparatlar bilan cheklanib bo'lmaydi. Eng muhimi, butun oilani davolash kerak, chunki bu erda doira juda tor va unda infeksiya bir odamdan boshqasiga juda tez o'tadi.

Agar odamda kunlik axlat bo'lmasa, parazitlarni tozalash uchun laksatif yoki tozalovchi huqna qilish kerak bo'ladi. Bundan tashqari, kukurbitin parazitlarning tuxumlariga ham ta'sir qiladi, ularni yo'q qiladi va lichinkaning o'limiga sabab bo'ladi, bu gelmintozning qayta rivojlanishining oldini olishga yordam beradi. Odamlar uchun urug'lar tarkibidagi bu modda butunlay xavfsizdir.

Qovoq urug'idan faoydalanish tartibi:

Agar qobig'i bilan urug'larni iste'mol qilish qiyin bo'lsa, unda siz quyidagi retseptdan foydalanishingiz mumkin:

1-usul: Urug'larni yuving va quriting, ularni blenderda yoki qahva maydalagichda maydalang. Olingan aralashmaga suyuq asal qo'shing va aralashiring. Och qoringa urug'larni asal bilan iste'mol qiling. 4 soatdan keyin laksatifni oling.

2-usul: Qovoq urug'lari, sarimsoq bilan birgalikda o'z ichiga olgan retsept cucurbitin ta'sirini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Sarimsoq tarkibidagi fitonsidlar kukurbitinga o'xshash ta'sirga ega.

Xom qovoq urug'lari – 150 g; sarimsoq – 5 bosh; asal – 2 osh qoshiq.

Qattiq aralashmalar go'sht maydalagichda maydalanishi kerak. Keyinchalik, olingan massaga asal qo'shishingiz va uni 2 soat davomida tindirishingiz kerak. Preparatni ertalab ovqatdan oldin va kechqurun yotishdan oldin 1 osh qoshiqdan ichiladi.

Efiopiya o'simligidan faoydalanish. Quritilgan va maydalangan urg'ochi to'pgullar anthelmint vosita sifatida ishlatiladi (ayniqsa, tasmaimon qurti haydashda) an'anaga ko'ra, guldan tayyorlangan choy har uch oyda bir marta ichiladi va tanani tasmaimon qurtlardan xalos qiladi. Choy nonushta qilishdan oldin ichiladi taxminan 30-180 daqiqadan

so'ng uning laksatif ta'siri boshlanadi. Tasmaimon chuvalchangning boshi (skoleks) kamdan-kam hollarda chiqariladi, shuning uchun gelmint qayta o'sishi mumkin, shuning uchun davolanishni har 1-3 oyda bir marta takrorlash kerak.

Xulosa. So'nggi besh o'n yillikda 100 dan ortiq o'simlik mahsulotlari ushbu parazitar infeksiyalarni davolash yoki nazorat qilishda foydali ekanligi xabar qilingan, ammo ular turli sabablarga ko'ra hayotiy dori-darmonlarga aylantirilmagan. Efiopiyaning ko'p maqsadli gullari mahalliy aholi tomonidan ichak parazitlarini davolash uchun choy sifatida keng qo'llanilgan va ildizi saratonga qarshi kurashda ham qo'llanilishi mumkin. Efiopiya o'simligini O'zbekistonga olib iqlimlashtirilsa ikki asosiy kasalliklarga xalq tabobatida davolaniladi. Xulosa qilib aytganda dorilardan ko'ra, Qovoq urugi va Efiopiya o'simligi gelmentlarni tushirishda zararsiz va samaraliroq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Аюпов Равшан Хамдамович "Dorivor giyohlar" 45-46 bet
2. Li Boris Nikolayevich "Xalq tibbiyoti" darsligi
3. Raximova Xusnidaxon Abdukarimovna "Virusli gepatit B ni davolashning samarali usullari" FJSTI.
4. Raximova Xusnidaxon Abdukarimovna //VIRUSLI GEPATIT B NI DAVOLASHNING SAMARALI USULLARI// «ИНТЕРНАУКА» Научный журнал. № 10(233). Март 2022 г. 15-17
5. Raximova Xusnidaxon Abdukarimovna, Sotivoldiyev Ayubxon Baxromjon o'gli //L-TIROKSIN 50 BERLIN-XEMI DORI VOSITASINING ORGANIZMGA TASIRI// "ILM-FAN TARAQQIYOTIDA ZAMONAVIY METODLARNING QO'LLANISHI" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ONLINE KONFERENSIYASI 2021. 27- NOYABR. 215-219
6. Raximova Xusnidaxon Abdukarimovna, Sotivoldiyev Ayubxon Baxromjon o'gli //GIPOENZIV DORI VOSITALARI// "ILM-FAN TARAQQIYOTIDA ZAMONAVIY METODLARNING QO'LLANISHI" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ONLINE KONFERENSIYA. 27- DEKABR 2021. 78-83
7. Рахимова Х.А //ЗНАЧЕНИЕ ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ, ИСПОЛЪЗУЕМЫХ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ В УЗБЕКИСТАНЕ// PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS. VOLUME BERLIN 11 DECEMBER 2021. 237-239
8. Raximova X.A. //BEMORLARGA DORI MODDALARINI TAYINLASHDA DORILARNING HAYOT UCHUN XAVFLI KOMBINATSIYALARINI BILISHNING ANAMIYATI// «ФАРМАКОЛОГИЯ ВА ФАРМАКОТЕРАПИЯНИНГ ДОЛЗАРЪ МУАММОЛАРИ» Республика илмий-амалий анжумани материаллари. Урганч. 2021 йил 17 ноябрь 428-429
9. Rahimova Husnida Abdukarimovna //Adverse Changes in the Cardiovascular System Observed when using a Combination of Antihypertensive Drugs// CENTRAL

ASIAN JOURNAL OF MEDICAL AND NATURAL SCIENCES Volume: 03. Issue: 02. Mar-Apr 2022. 478-481

10. Рахимова Хуснидахон Абдукаримовна //КОРОНАВИРУС ИНФЕКЦИЯСИНИ ОЛДИНИ ОЛИШ ВА ДАВОЛАШДА ТАРКИБИДА "ВИТАМИН С" САҚЛАЙДИГАН ДОРИВОР ЎСИМЛИКЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ АХАМИЯТИ.//АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДИАГНОСТИКИ И ЛЕЧЕНИЯ КОРОНАВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИИ СБОРНИК ТЕЗИСОВ ФЕРГАНСКОГО МЕДИЦИНСКОГО ИНСТИТУТА ОБЩЕСТВЕННОГО ЗДОРОВЬЯ 30 .11.2022 // 131-137

11. X.RAHIMOVA, Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti Farmakognoziya fani o'qituvchisi// Dorivor o'simlik xususiyati // YOSHLAR OVOZI № 40 (16446) 2021-YIL 3-NOYABR, 12-13

12. X.Рахимова //Наматакнинг дорилик хусусияти //Нефтчи овози 2021 10 ноябр 4

13. Шахзода Хасанзода //АНТИОКСИДАНТНАЯ АКТИВНОСТЬ ОТДЕЛЬНЫХ КОМПОНЕНТОВ БАД —Buyrak-shifo// Международный научный журнал «Научный импульс» № 4(100), часть 2. Ноябрь, 2022. 29-36 стр.

14. S.H.Homidchonova, N.A. Mahmudova //Bioecological and physiological/biochemical features of cassocks (Lemnaceae) in culture// Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences. 10-11-2022. 27-31 pages

15. Хомидчонова Шахзода Хасанзода //ДЕЙСТВИЕ АЛКАЛОИДОВ ВЫДЕЛЕННЫЕ ИЗ РАСТЕНИЙ ACONITUM TALASSICUM ИХ ВЛИНИЕ НА СОКРАТИТЕЛЬНУЮ АКТИВНОСТЬ НА ГЛАДКИХ МЫШЦ АОРТЫ КРЫСЫ// International Journal of Education, Social Science Humanities, FARS Publishers. Volume-11| Issue-1| 2023. 73-79 pages.

16. Маматкулова Махбубахон Тожиалиевна //Фекал орал механизм билан юқувчи ичак инфекцияларининг эпидемиологик тахлили// Журнал «Студенческий вестник» № 17 (67), часть 4, 2019 г.

17. Маматкулова Махбуба Тожиалиевна //Изучение многолетней динамики заболеваемости вирусным гепатитом А и оценить эффективности вакцинации// «ИНТЕРНАУКА» Научный журнал № 15(144) Апрель 2020 г. Часть 1. 53стр

18. Mamatkulova Mahbuba //To Study Motion of the Grain Mixture on Sieve Surface// INTERNATIONAL JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH IN SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY. Volume 7, Issue 3, March 2020.

19. Makhbubakhon Tojialievna Mamatkulova //Determination of Susceptibility of Bacterial Infections to Antibiotics and Prevention of Nosocomial Infections// International Journal of Advanced Science and Technology. Vol. 29, No. 9s, (2020), pp. 4278-4282.

20. Makhamad Tojalievich Toshboltaev1, Makhbuba Mamatkulova //NORMATIVE METHOD FOR THE SUBSTANTIATION OF THE COMPOSITION AND QUANTITY OF MACHINES REQUIRED FOR 1000 HECTARES OF COTTON FIELD IN THE CONDITION OF ZBEKISTAN// International Journal of Agriculture, Environment and Bioresearch. Vol. 06, No. 01; 2021. Page 68.

21. Рўзибоева Ёркиной Равшановна, Маматкулова Махбуба Тожиалиевна //ЭНТЕРОВИРУСЛИ КАСАЛЛИКЛАРДАН ВИРУСЛИ ГЕПАТИТ А КАСАЛЛИГИНИНГ Кўп йиллик ДИНАМИКАСИНИ ўРГАНИШ ВА ИХТИЁРИЙ ЭМЛАШ САМАРАДОРЛИГИГА БАХО БЕРИШ// Международный научный журнал «Научный импульс» № 7(100), часть 1. Февраль, 2023. 183-186 стр.